

КНИЖНАГА СВЕТУ

Сонца і позірк паэзіі сяброўства

Святлана ГУК.

Вольга ГЛУХОЎСКАЯ.

Вельмі хацелася б, каб выдаўцы друкавалі не толькі тыя выданні, што можна рэалізаваць сваім пастаянным кліентам і бібліятэкам, але і каб кнігі, асабліва мастацкая літаратура на беларускай мове, пастаянна прысутнічалі ў кнігарні. Бо здараецца, што пэўныя класікі хутка рэалізуюцца і больш не дадрукоўваюцца. Праходзіць два-тры гады, а для новых чытачоў гэтых класікаў у продаж так і не паступіла. Часта бацькі прыходзяць да нас са спісамі па-закласнай літаратуры, а мы ўжо не можам прапанаваць ім кнігі, бо яны распрададзеныя. Такім чынам, пакупнікі сыходзяць з кнігарняў. Дарэчы, не стае і даведчанай літаратуры. Выдатныя слоўнікі выпускала «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі», але на сённяшні дзень яны цалкам прададзеныя. Цяпер знайсці добры беларускі слоўнік, напрыклад арфаграфічны, амаль немагчыма. Хіба што калі гэта зробяць прыватныя выдавецтвы. Добра, што сёння пачало развівацца ў бок беларускай кнігі выдавецтва «Попурри». Імі выдадзена цудоўная серыя «Мая беларуская кніга» — выданні невялікага фармату, даступныя па кошце. У гэтай серыі выйшлі многія айчыныя аўтары. Там выдаюць і айчыныя слоўнікі. Трэба разумець, што, калі на паліцы прадстаўлены слоўнік аднаго віду, пакупнік не будзе задаволены, — ён хоча выбраць штосьці на свой густ.

«ЗВЯЗДА»:

— Што ж найболей цікавіць беларускіх чытачоў?

Вольга Глухоўская:

— Калі вы бываеце ў краінах СНД, можаце заўважыць, што там амаль не прадаюцца кнігі на рускай мове. Ёсць тыя, хто і ў нас прапануе забараніць кнігі па-руску, — я лічу гэта зусім няслушным. Але адзначу, што ў нашых кнігарнях вельмі не хапае твораў вядомых замежных аўтараў у перакладзе на беларускую мову. Прычым гэта павінны быць не фаліянты, а зручныя па памерах і даступныя па кошце выданні. Попыт на такія кнігі надзвычайны, і іх хутка раскупляюць, яны рэдка залежваюцца.

Уладзімір Андрэевіч:

— Мы шмат кажам пра сучасныя формы працы — і найчасцей яны ахопліваюць Мінск. А я сам родам з вёскі, таму мяне хвалюе, як кнізе трапіць у невялікія населеныя пункты. Не ў кожным горадзе ёсць крамы «Белкнігі», затое ўсюды працуе «Белспажыўкааперацыя» і «Белпошта» — толькі праз іх кнігі могуць трапіць хаця б да жыхароў аграгарадкоў. Бо людзі, якія цікавяцца кнігамі і хочуць набыць іх, каб чытаць, жывуць паўсюль.

Вольга Глухоўская:

— Людміла Рублеўская ў газеце «СБ. Беларусь сегодня» зазвычай змяшчае кніжныя агляды. І вось менавіта пасля яе публікацый нам часта тэлефануюць людзі з раёнаў, якія цікавяцца тымі ці іншымі кнігамі. Часцей за ўсё гэта пенсіянеры. Аднак у кожнай кнігі свая аўдыторыя — і трэба на яе арыентавацца. У «Акадэмічнае» гатовы і іншым зацікаўленым літаратурным крытыкам здымаць з паліцы любую кнігу і пад «слова гонару» даваць пачытаць — з гэтым няма праблем.

АЎТОГРАФ-СЕСІЯ.
БЫЦЬ ЦІ НЕ БЫЦЬ?

«ЗВЯЗДА»:

— Калі пэўны аўтар самастойна выдаў кнігу, ці можа яна быць распаўсюджана праз «Белкнігу»? Раскажыце аб працэдурі, што трэба рабіць?

Святлана Гук:

— Многія аўтары вельмі актыўныя і самі рэалізуюць свае кнігі. Але калі літаратар хоча, ён заўсёды можа прыйсці да нас у гандлёвы аддзел, узяўшы асобнік кнігі, і заключыць дагавор. Натуральна, трэба, каб кніга была выдадзена з усімі патрабаваннямі: быў прысвоены нумар ISBN, выхадныя даныя, штрых-код. Зазвычай на паліграфічных прадпрыемствах, дзе робяцца кнігі, змяшчаюць усе гэтыя звесткі. Аднак 10—15 % выданняў, з якімі звяртаюцца да нас, — непрыдатныя для далейшай рэалізацыі. Калі дагавор з аўтарам паспяхова заключаны, то яго кніга можа трапіць у шэраг гандлёвых пунктаў «Белкнігі». Натуральна, мы бяром пэўную ўзнагароду.

«ЗВЯЗДА»:

— У «Акадэмічнае» часам ладзяцца аўтограф-сесіі пісьменнікаў. Наколькі шмат людзей іх наведвае і ці

прыносіць гэта эфект у плане распаўсюджвання кнігі і, можа быць, папулярнасці самой кнігарні?

Вольга Глухоўская:

— Ці прыходзяць неведвальнікі на аўтограф-сесіі, залежыць і ад дня, часу, і ад рэкламы, і ад самога аўтара, яго твора. Часта хтосьці са знаёмых творцы піша рэцэнзію на кнігу, а ўнізе робіцца прыпіска, што аўтограф-сесія адбудзецца ў такі дзень і такі час — гэта вельмі дзейсны сродак. На аўтограф-сесію можа прыйсці ўсяго некалькі чалавек. А на сустрэчу з паэтам Алесем Рэзанавым, напрыклад, якая адбылася не так даўно, завітала вельмі шмат яго сяброў і паклоннікаў, і мы прадалі каля 40 кніг.

Часам можна правесці проста аўтарскія чытанні — пагутарыць пра кнігі, пра жыццё. Эфект не вельмі вялікі ад такіх сустрэч. Але, калі, напрыклад, завітае яшчэ і журналіст, рэзананс атрымліваецца большы. Без такіх мерапрыемстваў завабіць пакупнікоў у кнігарню ў наш час немагчыма.

Дарэчы, было б вельмі добра, каб выдавецтвы друкавалі невялікія плакаты сваіх кніг. Іх можна вешаць адразу каля ўвахода — такім чынам, заходзячы, чытач адразу зразумее, што з'явілася пэўная навінка і яе можна тут убачыць.

ПІСЬМЕННІЦТВА ЯК ПРАФЕСІЯ

«ЗВЯЗДА»:

— На жаль, сёння часта кажуць, што пісьменніцтва — гэта толькі хобі для сучасных аўтараў. Можа, ёсць думкі, што варта зрабіць, каб пісьменніцтва стала прафесіяй?

Сяргей Пешын:

— Нашым пісьменнікам, з пункту гледжання чытача ў тым ліку, я б даў параду больш сачыць за зменамі, якія адбываюцца ў грамадстве. Бо сучасныя творцы пастаянна стараюцца паўтарыць Купалу, Коласа, Багдановіча. Нашы пісьменнікі садзяцца пісаць адразу класічную «нятленку», абпіраючыся на найлепшыя яе ўзоры. Аднак уся класіка ў свой час была напісана як актуальная, сучасная літаратура. І сёння трэба адпавядаць пэўным сучасным крытэрыям. Мы прапусцілі шмат актуальнай літаратуры. У нас, па вялікім рахунку, не было беларускіх фантастыкі, фэнтэзі, дэтэктыва... Чаму ў свой час быў так папулярны Караткевіч? Бо ён пачаў распрацоўваць жанры, якія да яго асабліва ніхто не чапаў, — гістарычны, дэтэктыўны раманы. Ён шукаў пэўныя павароты, сюжэты ў гісторыі. І гэта адразу пачало быць запатрабаваным у той час, бо з'яўлялася вялікай навізной. Але, на жаль, з Караткевіча яно пачалося, Караткевічам, у пэўным сэнсе, і скончылася. Нездарма Мікалай Чаргінец сёння ўзначальвае Саюз пісьменнікаў Беларусі — у свой час ён стварыў наш класічны паліцэйскі дэтэктыў. Калісьці я захапляўся яго кнігамі. Гэта было цікава і пазнавальна.

Вольга Глухоўская:

— Для некаторых сучасных пісьменнікаў пісьменніцтва з'яўляецца прафесіяй. Аднак гэта тыя людзі, якія здолелі з беларускай літаратуры пакрочыць у сусветную. Можна пісаць на любой мове, у тым ліку калі ты напісаў па-беларуску, трэба паклапаціцца, каб твор быў перакладзены на іншыя мовы, ці самастойна, ці з дапамогай прафесійных перакладчыкаў. Кніга найперш павінна быць добрай літаратурай. А ўжо потым у яе з'яўляецца нацыянальнасць. Любы шэдэўр вельмі лёгка перакласці на іншую мову.

Нашы пісьменнікі часта напішуць адзін твор — і ўжо лічаць, што іх творы геніяльныя. Думаюць, што іх кнігі павінны стаяць у цэнтры залы, «твараць» да неведвальніка.

Напрыклад, у выдавецтва «Эксмо» ніколі не трапіць з адной кнігай. Там падпісваецца дагавор, і аўтар павінен ці раз на месяц, ці нават чатыры разы на месяц, як Дар'я Данцова, прыносіць штосьці напісанае. І вось тады цябе будуць выдаваць, табой будуць займацца, цябе будуць рэкламаваць — і ні аб чым не будзе балець галава, акрамя як аб пісьменніцтве. А калі ты напісаў адну кнігу за ўсё жыццё ці за дзесяць гадоў, і ўсе табе нешта вінны... Літаратуры так не стварыць. Пісьменнікаў, якія праславіліся адным творам, адзінкі. Натуральна, такія кнігі (адзінкавыя ў аўтара) таксама павінны быць, — калі чалавек садзіцца і стварае іх, ён імкнецца адлюстраваць тое, што ў яго душы.

Калі ж разлічваць на пісьменніцтва як на прафесію, трэба гэтым займацца. І ці самому прасоўваць творы, ці наймаць літаратурнага агента. Дарэчы, да нас звярталіся літаратурныя агенты і беларускіх аўтараў — Андрэя Горвата і Святланы Алексіевіч.

Сяргей Пешын:

— Я лічу, што кніга ўсё ж такі спачатку павінна прагучаць. А ўжо потым яе будуць перакладаць. Ніхто не захоча рызыкаваць брацца за неведомы твор. Некаторыя нашы аўтары, сапраўды, любяць штосьці напісаць — і адразу запатрабаваць высокі ганарары і асаблівы ўмовы. Каб у беларускай літаратуры ўсё атрымалася, павінен прайсці час, — каб выспела некалькі аўтараў і быў відаць іх высокі ўзровень.

Святлана Гук:

— Я пажадала б сучасным аўтарам больш глядзець вакол, ацэньваць сітуацыю і адлюстроўваць сучаснасць — тое, чым мы жывём, чым дыхаем, што бачым. Не трэба імкнуцца быць падобным на некага.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ.

У пярэдадзень XXV Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, якая пачне сваю работу 28 лютага, Выдавецкі дом «Звязда» выпусціў кнігу перакладаў Юліі Алейчанкі «Вецер у валасах».

Азербайджанец Мікаіл Мушфіг, рускія Сяргей Комаў, Андрэй Каровін, кітайцы Мэн Хаажань, Сюй Чжымо, літовец Майроніс, балкарац Саліх Гуртуеў, чачэнка Лула Куні, таджык Нізом Касім, украінцы Леся Мудрак, Сяргей Савін прадстаўляюць паэтычны свет некалькіх нацыянальных літаратур, некалькіх краін. Юлія Алейчанка ў бязмежным паэтычным свеце выбрала тых паэтаў і тыя творы, якія, відавочна, імпануюць яе ўласнаму мастацкаму светапогляду.

«Праўда адвечная / ўстане на поўны рост — / як з дробнай хвілі ствараецца вечнасць. / Сэнс жыцця існы пануе наўпрост: / мрэ чалавек, / ды жыве заўжды чалавечнасць», — паўтарае за таджыкам Нізомам Касімам перакладчыца. Прачытаўшы ў перакладзе Юліі Алейчанкі кітайскага паэта Сюй Чжымо («Я воблака сярод нябёс, / Што ў тваёй хвалі адаб'ецца...»), неўпрыкмет загарэўся інтарэсам да паэтычных сімвалаў Паднябеснай. Як і найлепшыя беларускія майстры паэтычнага перакладу Рыгор Барадулін, Ніл Гілевіч, Васіль Зуёнак, маладая паэтэса ўпэўнена ў вартасцях тых сімвалаў і вобразаў, на якія яна звярнула ўвагу. Можна смела сказаць, што мастацкі, паэтычны густ Юліі Алейчанкі дапаможа нашаму айчыннаму чытачу ў вандроўках па паэтычным Сусвеце.

Дарэчы, перакладчыца — укладальнік адметнага творчага праекта «Светлыя знакі: паэты Кітая», кніжнай серыі, у якой пабачылі свет дзесяць вершаваных зборнікаў мастакоў слова Паднябеснай. І гэты факт таксама дадае ўпэўненасці, што з часам шмат большая анталогія паэтычных перакладаў Юліі Алейчанкі прыйдзе да чытача. А зараз усё новае і новае здзейсненыя ёю пераўвасабленні паэзіі творцаў розных нацыянальных літаратур друкуюцца на старонках часопісаў «Полымя», «Малодосць», газеты «Літаратура і мастацтва».

Сяргей ШЫЧКО.

Мастацкае слова
як сімвал
паразумення

У час правядзення XXV Мінскага міжнароднага кніжнага кірмашу-выстаўкі (28 лютага — 4 сакавіка) адбудзецца Міжнародны сімпозіум літаратараў «Пісьменнік і час». У яго праграме — не толькі пленарнае пасяджэнне, але і прэзентацыя многіх праектаў, звязаных з мастацкім перакладам.

Адна з імпрэз будзе прысвечана зборніку беларускай паэзіі «Беларускі матыў», які толькі што пабачыў свет у выдавецтве «Джангар» (Калмыкія, Эліста). Перакладчык твораў Францыска Скарыны, Янкі Купалы, Уладзіміра Дубоўкі, Рыгора Барадуліна, Міхаса Пазнякова, Таццяны Сівец, Юліі Алейчанкі — старшыня Астраханскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Расіі Юрый Шчарбакоў.

Кніга на беларускай і рускай мовах выйшла ў серыі «Цэнтр літаратурнага перакладу», — расказвае Юрый Шчарбакоў. — У Астрахані, суседняй Элісце мы стварам своеасаблівую атмасферу мастацкага сяброўства. Імкнёмся развіваць ініцыятывы, рэалізацыя якіх дазваляе сябраваць паэтам, а народам Расіі, Беларусі, іншых постсавецкіх краін — праз вершы адкрываць тыя працэсы, тыя з'явы, якія характарызуюць сучаснае жыццё. У Астрахані праводзяцца розныя конкурсы паэтычнага перакладу. Да ўдзелу ў іх мы запрашаем і беларусаў. Рады, што ў Беларусі шмат што робіцца па прадстаўленні літаратурнага народаў Расіі на беларускай мове. Ведаю, што ў апошні час газеты «Літаратура і мастацтва», «Звязда», часопісы «Полымя», «Малодосць» друкавалі паэтаў Татарстана, Удмурціі, Калмыкіі, Чувашыі, Башкартастана.

Са сваімі творчымі падарункамі на сімпозіум «Пісьменнік і час» прыедуць літаратары з Казахстана, Літвы, Арменіі, розных рэгіёнаў Расійскай Федэрацыі.

Мікола БЕРЛЕЖ.

